

Når demokratiet bliver for tyndt

Lever Skoleforeningen selv op til de demokratiske idealer, den ønsker at give videre? Det spørgsmål sætter Henriette Nøiers, til debat i denne kronik.

Mindretallets skoler er mere end blot skoler. De er en af grundpillerne under hele mindretallets fremtid. Og lige netop derfor bør centrale beslutninger om skolernes udvikling træffes på et så bredt og så oplyst grundlag som muligt. Her er det Harreslev Danske Skole. Arkivfoto: Lars Salomonsen

Henriette Nøiers

lørdag d. 13. juni 2026

I Skoleforeningens vedtægter står der, at »skolen forbereder børn og unge til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele daglige liv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati«. En formulering, der er næsten identisk med Folkeskolelovens §1, stk. 3.

Skoleforeningen har ligesom i Danmark altså som erklæret mål at gøre eleverne til demokratiske samfundsborgere. Men lever Skoleforeningen selv op til de demokratiske idealer, den ønsker at give videre? Sikrer demokratiet i foreningen den nødvendige indsigt, debat og medindflydelse, der former vores skoler? Eller svækker foreningens struktur i sin nuværende form både den brede inddragelse og kvaliteten af de beslutninger, der træffes?

Mindretallets skoler er mere end blot skoler. De er en af grundpillerne under hele mindretallets fremtid. Og lige netop derfor bør centrale beslutninger om skolernes udvikling træffes på et så bredt og så oplyst grundlag som muligt.

Faglig viden – en hindring for demokratisk deltagelse

I dag er det i høj grad embedsværket og en snæver kreds af beslutningstagere, der sætter kursen. Lærere, pædagoger og andre fagprofessionelle inddrages sjældent og uden systematik, før store beslutninger træffes. Der efterspørges ikke konsekvent faglige vurderinger fra de mennesker, der hver dag står med eleverne og ved, hvad der virker, og hvad der ikke gør.

En stor gruppe forældre er reelt udelukket fra den demokratiske indflydelse. Ansatte i Skoleforeningen kan nemlig ikke vælges til Fællesråd eller Styrelse, og ingen af stederne har man valgt at have medarbejderrepræsentanter blandt sine medlemmer. Man vælger altså helt frivilligt og meget bevidst at afskære netop den gruppe forældre, som ofte har den største indsigt i skoleverdenen, undervisning, læring og pædagogik.

I mange andre sammenhænge betragtes faglig viden som en styrke og som en forudsætning for gode beslutninger. I Skoleforeningen er den i praksis gjort til en hindring for demokratisk deltagelse.

Det demokratiske underskud bliver ikke mindre af, at der til styrelsesmøderne ofte sidder flere embedsmænd end politikere, og fremmødet til fællesrådsmøderne er ofte problematisk lavt. Når mindre end en tredjedel af de beslutningsdygtige medlemmer dukker op til behandling af budgetter og regnskaber i millionklassen, må man spørge sig selv, om de beslutninger, der træffes, hviler på et tilstrækkeligt demokratisk fundament.

Jeg ønsker hermed ikke at sætte spørgsmålstegn ved de fremmødtes engagement, men ved strukturer, der ikke i tilstrækkelig grad understøtter bred deltagelse og oplyst beslutningstagning. Især fordi ansvaret er stort, og fordi sagerne ofte er komplekse.

Perspektiver bør bringes sammen

Den nuværende konstruktion i Skoleforeningen gør, at lærere og forældre alt for sjældent mødes i de fora, hvor skolens udvikling drøftes og beslutes. Når medarbejdere systematisk holdes uden for Fællesråd og Styrelse, mister man ikke blot vigtig faglig viden. Man mister også den løbende dialog mellem dem, der hver dag underviser eleverne, og dem, der sender dem i skole.

Risikoen er, at der opstår et unødvendigt modsætningsforhold mellem lærere og forældre. Beslutninger træffes, uden at parterne møder hinanden omkring samme bord og får indsigt i hinandens perspektiver, udfordringer og erfaringer. Dermed kan enkeltsager og personlige erfaringer komme til at fylde mere end den samlede viden om skolens virkelighed.

De fleste forældre møder et begrænset udsnit af skolen gennem deres egne børn. Lærerne møder skolen hver dag og ser konsekvenserne af beslutningerne på tæt hold. Netop derfor bør et velfungerende demokrati ikke holde disse perspektiver adskilt, men bringe dem sammen. Demokratiet bliver stærkere, når forskellige erfaringer mødes og udfordrer hinanden – ikke når de holdes adskilt.

Demokratisk dovenskab

Demokrati handler ikke kun om retten til at stemme. Det handler også om adgang til viden og om reel mulighed for at påvirke beslutninger, før de træffes.

Her lider Skoleforeningen efter min mening af et demokratisk underskud. Kan man måske endda gå så langt at kalde det for demokratisk dovenskab? Er det blevet for let at lade embedsværket udarbejde løsningerne og derefter bede de demokratiske organer om at nikke dem af? Er det blevet for bekvemt at træffe beslutninger uden først at opsøge den viden, som findes hos medarbejdere, tillidsvalgte og faglige organisationer?

Det er fuldt ud forståeligt, at en forening som Skoleforeningen har behov for effektiv styring og administrative forberedelser. Men effektivitet kan ikke stå alene – og slet ikke, hvis det sker på bekostning af inddragelse og kvalitet i beslutningsgrundlaget. Når løsninger overvejende udarbejdes administrativt og efterfølgende nikkes politisk af, så risikerer den demokratiske proces at blive reduceret til en formalitet.

Skolen er mindretalsbærende

Jeg har ikke kendskab til skoler i hverken Danmark eller Tyskland, hvor man udelukker medarbejdere og det omgivende samfund i en sådan grad.

Skoleforeningen er bare ikke en almindelig skoleforvaltning. Den er en af de vigtigste bærende institutioner i det danske mindretal og har afgørende betydning for mindretallets fremtid og selvopfattelse. Men er Skoleforeningen blevet for lukket om sig selv?

Skolens opgave rækker langt ud over undervisningen. Den handler om sprog, kultur, identitet, fællesskab og mindretalsbevidsthed. For mig at se er det derfor

oplagt at spørge, om de øvrige centrale aktører i mindretallet i højere grad burde være repræsenteret, når større strategiske beslutninger træffes?

SSF, SSW, SdU og andre centrale organisationer arbejder hver dag med de samme børn, unge og familier som skolerne. De har erfaringer og perspektiver, som kan kvalificere beslutningerne og sikre, at skolen fortsat udvikles som en del af et samlet mindretal.

Jeg foreslår ikke, at Skoleforeningen skal afgive sin selvstændighed. Men når skolen er så afgørende for hele mindretallets fremtid, er det så ikke værd at overveje, om Styrelsen og Styrelsens beslutninger i højere grad bør afspejle hele mindretallets fællesskab?

Sammen om skolen – også i Sydslesvig

Måske er tiden inde til at tænke i nye former for inddragelse? En inddragelse, hvor relevante aktører inddrages tidligt og reelt. Ikke for at erstatte de eksisterende organer, men for at kvalificere dem.

Et oplagt sted at starte ville være at samle nogle af mindretallets centrale aktører omkring bordet, før de store beslutninger træffes:

Medarbejderrepræsentanter, faglige organisationer, skoleledere, SSF, SSW, SdU, elever og forældre. Ikke som et symbolsk høringsorgan, men som et forum, hvor vigtig viden og forskellige perspektiver bringes i spil, før kursen sættes.

I Danmark har man etableret et værdifuldt samarbejde – Sammen om Skolen – og tanken er enkel: Skolen bliver bedre, når dem, der har ansvar for den, også taler med dem, der har viden om den. Den tanke kunne vi i Skoleforeningen med fordel lade os inspirere af.

Lærerforeningen har flere gange fremsendt forslag om et Sydslesvigsk Sammen om Skolen, men har desværre ikke stødt på interesse fra hverken styrelsens eller direktionens side. Det er ærgerligt, for skolen tilhører ikke embedsværket – skolen tilhører os alle, skolen tilhører mindretallet.

Henriette Nøiers er formand for Dansk Lærerforening i Sydslesvig